

حقوق تجارت (۳)

(رشته حقوق)

دکتر مصطفی نصیری سمیه غلامیان حسین آبادی

«امروزه کتاب‌خوانی و علم‌آموزی، نه تنها یک وظیفه‌ی ملی، که یک واجب دینی است.»^۱

در عصر حاضر یکی از شاخصه‌های ارزیابی رشد، توسعه و پیشرفت فرهنگی هر کشوری میزان تولید کتاب، مطالعه و کتاب‌خوانی مردم آن مرز و بوم است. ایران اسلامی نیز از دیرباز تاکنون با داشتن تمدنی چند هزارساله و مراکز متعدد علمی، فرهنگی، کتابخانه‌های معتبر، علما و دانشمندان بزرگ با آثار ارزشمند تاریخی، سرآمد دولت‌ها و ملت‌های دیگر بوده و در عرصه‌ی فرهنگ و تمدن جهانی به‌سان خورشیدی تابناک همچنان می‌درخشد و با فرزندان نیک‌نهاد خویش هنرنمایی می‌کند. چه کسی است که در دنیا با دانشمندان فرزانه و نام‌آور ایرانی همچون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، فارابی، خوارزمی و ... همچنین شاعران برجسته‌ای نظیر فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ... آشنا نباشد و در مقابل عظمت آنها سر تعظیم فرود نیاورد. تمامی این افتخارات ارزشمند، برگرفته از میزان عشق و علاقه فراوان ملت ما به فراگیری علم و دانش از طریق خواندن و مطالعه منابع و کتاب‌های گوناگون است. به شکرانه‌ی الهی، تاریخ و گذشته ما، همیشه درخشان و پربار است. ولی اکنون در این زمینه در چه جایگاهی قرار داریم؟ آمار و ارقام ارائه‌شده از سوی مجامع و سازمان‌های فرهنگی در مورد سرانه‌ی مطالعه‌ی هر ایرانی، برایمان چندان امیدوارکننده نمی‌باشد.

کتاب، دروازه‌ای به سوی گستره‌ی دانش و معرفت است و کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است. همه‌ی دستاوردهای بشر در سراسر عمر جهان، تا آنجا که قابل کتابت بوده است، در میان دست‌نوشته‌هایی است که انسان‌ها پدید آورده و می‌آورند. در این مجموعه‌ی بی‌نظیر، تعالیم الهی، درس‌های پیامبران به بشر، و همچنین علوم مختلفی است که سعادت بشر بدون آگاهی از آنها امکان‌پذیر نیست. کسی که با دنیای زیبا و زندگی‌بخش کتاب ارتباط ندارد بی‌شک از مهم‌ترین دستاورد انسانی و نیز از بیشترین معارف الهی و بشری محروم است. با این دیدگاه، به‌روشنی می‌توان ارزش و مفهوم رمزی عمیق در این حقیقت تاریخی را دریافت که اولین خطاب خداوند متعال به پیامبر گرامی اسلام (ص) این است که «بخوان!» و در اولین

۱. پیام مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز هفته کتاب ۷۲/۱۰/۴

سوره‌ای که بر آن فرستاده‌ی عظیم‌الشان خداوند، فرود آمده، نام «قلم» به تجلیل یاد شده‌است: «اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه‌ی انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند.

دانشگاه پیام‌نور با گستره‌ی جغرافیایی ایران‌شمول خود با هدف آموزش برای همه، همه‌جا و همه‌وقت، به‌عنوان دانشگاهی کتاب‌محور در نظام آموزش عالی کشورمان، افتخار دارد جایگاه اندیشه‌سازی و خردورزی بخش عظیمی از جوانان جویای علم این مرز و بوم باشد. تلاش فراوانی در ایام طولانی فعالیت این دانشگاه انجام پذیرفته تا با بهره‌گیری از تجربه‌های گرانقدر استادان و صاحب‌نظران برجسته کشورمان، کتاب‌ها و منابع آموزشی درسی شاخص و خودآموز تولید شود. در آینده هم، این مهم با هدف ارتقای سطح علمی، روزآمدی و توجه بیشتر به نیازهای مخاطبان دانشگاه پیام‌نور با جدیت ادامه خواهد داشت. به‌طور قطع استفاده از نظرات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم، ما را در انجام این وظیفه‌ی مهم و خطیر یاری‌رسان خواهد بود. پیشاپیش از تمامی عزیزانی که با نقد، تصحیح و پیشنهادهای خود ما را در انجام این وظیفه‌ی خطیر یاری می‌رسانند، سپاسگزاری می‌نماییم. لازم است از تمامی اندیشمندانی که تاکنون دانشگاه پیام‌نور را منزلگاه اندیشه‌سازی خود دانسته و ما را در تولید کتاب و محتوای آموزشی درسی یاری نموده‌اند، صمیمانه قدردانی گردد. موفقیت و بهروزی تمامی دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز آرزوی همیشگی ما است.

دانشگاه پیام‌نور

فهرست مطالب

پیشگفتار	نُه
فصل اول. کلیات اسناد تجاری	۱
هدف کلی	۱
هدف‌های یادگیری	۱
مقدمه	۱
۱-۱ مفهوم سند	۲
۲-۱ مفهوم سند تجاری	۳
۳-۱ مزایا و ویژگی‌های اسناد براتی	۴
۴-۱ اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات در اسناد براتی (وصف تجربیدی)	۱۰
۱-۴-۱ مفهوم اصل	۱۳
۲-۴-۱ مبنای اصل	۱۶
۳-۴-۱ قلمرو اصل	۱۷
خلاصه فصل اول	۱۹
خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول	۲۰
خودآزمایی تشریحی فصل اول	۲۱
فصل دوم. برات	۲۳
هدف کلی	۲۳
هدف‌های یادگیری	۲۳
مقدمه	۲۳
۱-۲ مفهوم برات	۲۴

۲۵	۲-۲ تاریخچه برات
۲۶	۳-۲ نقش اقتصادی برات
۲۷	۴-۲ شرایط صدور برات
۲۷	۲-۴-۱ شرایط شکلی برات
۴۶	۲-۴-۲ شرایط ماهوی برات
۵۲	۵-۲ قبول و نکول برات
۵۲	۲-۵-۱ قبول
۵۸	۲-۵-۲ نکول برات
۶۱	۲-۵-۳ قبولی شخص ثالث
۶۳	۶-۲ ظهنویسی
۶۳	۲-۶-۱ مفهوم ظهنویسی
۶۴	۲-۶-۲ اقسام ظهنویسی
۷۴	۷-۲ پرداخت برات
۷۸	۲-۷-۱ پرداخت به موجب نسخه غیر اول
۷۸	۲-۷-۲ پرداخت به وسیله شخص ثالث
۸۰	۸-۲ پرداخت وجه برات مفقود
۸۲	۹-۲ آثار پرداخت برات
۸۳	۲-۱۰ نتایج عدم تأدیة وجه برات
۹۱	۲-۱۱ حقوق و وظایف دارنده برات
۹۱	۲-۱۱-۱ حقوق دارنده برات
۹۲	۲-۱۱-۲ وظایف دارنده برات
۹۳	۲-۱۲ برات رجوعی
۹۴	خلاصه فصل دوم
۹۵	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دوم
۹۶	خودآزمایی تشریحی فصل دوم
۹۷	فصل سوم. چک
۹۷	هدف کلی
۹۷	هدف‌های یادگیری
۹۷	مقدمه
۹۸	۳-۱ مفهوم چک
۹۹	۳-۲ شرایط شکلی چک
۹۹	۳-۱-۲ مندرجات الزامی
۱۰۵	۳-۲-۲ مندرجات اختیاری
۱۰۵	۳-۳ دارنده چک
۱۰۵	۳-۳-۱ تعریف دارنده چک

۱۰۷	۲-۳-۳ تکالیف دارنده چک.....
۱۰۸	۳-۳-۳ وظایف صادرکننده چک.....
۱۰۹	۴-۳ اقسام چک.....
۱۰۹	۱-۴-۳ چک‌های صادره توسط صادرکننده غیر بانکی.....
۱۱۱	۲-۴-۳ چک‌های صادره از طرف بانک.....
۱۱۳	۵-۳ شرایط ماهوی صدور چک.....
۱۱۳	۶-۳ وجوه اشتراک و افتراق چک با برات.....
۱۱۴	۱-۶-۳ وجوه اشتراک برات و چک.....
۱۱۵	۲-۶-۳ وجوه افتراق چک با برات.....
۱۱۶	۷-۳ پرداخت وجه چک.....
۱۱۹	۸-۳ مفقود شدن چک.....
۱۲۰	۱-۸-۳ مفقود شدن چک در وجه حامل.....
۱۲۱	۲-۸-۳ مفقود شدن چک در وجه شخص معین یا به حواله کرد.....
۱۲۲	۳-۸-۳ وضعیت چک تحصیل شده از طریق جرائم.....
۱۲۲	۹-۳ ضمانت اجرای چک پرداخت نشدنی.....
۱۳۱	۱۰-۳ چک‌های بی محل.....
۱۳۱	۱-۱۰-۳ تعریف چک‌های بی محل.....
۱۳۲	۲-۱۰-۳ تکالیف بانک در مورد چک بی محل.....
۱۳۵	خلاصه فصل سوم.....
۱۳۶	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل سوم.....
۱۳۷	خودآزمایی تشریحی فصل سوم.....
۱۳۹	فصل چهارم. سفته.....
۱۳۹	هدف کلی.....
۱۳۹	هدف‌های یادگیری.....
۱۳۹	مقدمه.....
۱۴۰	۱-۴ مفهوم سفته (فته طلب).....
۱۴۱	۱-۱-۴ نقش اقتصادی سفته.....
۱۴۲	۲-۱-۴ ماهیت حقوقی سفته.....
۱۴۳	۲-۴ شرایط صدور سفته.....
۱۴۳	۱-۲-۴ شرایط ماهوی.....
۱۴۳	۲-۲-۴ شرایط شکلی.....
۱۴۵	۳-۴ سایر مقررات حاکم بر سفته.....
۱۴۶	خلاصه فصل چهارم.....
۱۴۶	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل چهارم.....
۱۴۷	خودآزمایی تشریحی فصل چهارم.....

فصل پنجم. قبض انبارهای عمومی و اسناد در وجه حامل.....	۱۴۹
هدف کلی.....	۱۴۹
هدف‌های یادگیری.....	۱۴۹
مقدمه.....	۱۴۹
۱-۵ قبض انبار عمومی.....	۱۵۰
۱-۵-۱ مفهوم.....	۱۵۰
۱-۵-۲ تاریخچه.....	۱۵۲
۱-۵-۳ کاربرد قبض انبار عمومی.....	۱۵۲
۱-۵-۴ نحوه استفاده از قبض انبار عمومی.....	۱۵۳
۱-۵-۵ صدور قبض و نحوه ظهرنویسی.....	۱۵۶
۱-۵-۶ مفقود شدن قبض.....	۱۵۸
۱-۵-۷ حقوق تطبیقی.....	۱۵۸
۲-۵ اسناد در وجه حامل.....	۱۵۹
۲-۵-۱ مفهوم اسناد در وجه حامل.....	۱۵۹
۲-۵-۲ مفقود شدن سند در وجه حامل.....	۱۶۱
خلاصه فصل پنجم.....	۱۶۳
خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل پنجم.....	۱۶۵
خودآزمایی تشریحی فصل پنجم.....	۱۶۵
پیوست‌ها.....	۱۶۷
پاسخنامه.....	۱۷۹
منابع.....	۱۸۱

پیشگفتار

کتاب پیش‌رو در راستای استفاده دانشجویان رشته حقوق جهت یادگیری هر چه بهتر حقوق حاکم بر برخی از مصادیق اسناد تجاری شامل برات، چک، سفته، قبض انبارهای عمومی و اسناد در وجه حامل، تدوین شده است. احکام و قواعد برات و سفته و چک به‌طور مفصل در قانون تجارت آمده است، ضمن اینکه قانون صدور چک نیز به برخی از احکام چک اشاره کرده است؛ اما مقررات قبض انبارهای عمومی در قانون تجارت پیش‌بینی نشده و در تصویب‌نامه هیئت‌وزیران در مورد تأسیس انبارهای عمومی (مصوب شهریورماه ۱۳۴۰) و آیین‌نامه انبارهای عمومی آمده است. سند در وجه حامل، نیز موضوع باب پنجم قانون تجارت است. (مواد ۳۲۰ لغایت ۳۳۴) و اگرچه قانون‌گذار، مقررات آن را از برات، سفته و چک مجزا کرده است، ولی در صورتی که سند در وجه حامل، چک یا سفته باشد، برحسب مورد مقررات چک یا سفته بر این سند حکم‌فرما است. بدین جهت ما در این کتاب بر آن گشته‌ایم که علاوه بر ارائه کلیه مطالب و نیز مواد قانونی مربوطه، شرایط بهینه‌تری را برای فهم دانشجویان در این خصوص فراهم آوریم. همچنین نمونه اسناد تجاری و درخواست‌ها و دادخواست‌های مرتبط با آن‌ها جهت آشنایی دانشجویان گرامی در پیوست ضمیمه شده است. در پایان از کلیه نویسندگان و صاحب‌نظرانی که از نظرات آنان در تدوین این کتاب استفاده شده، کمال قدردانی و سپاس را داریم.

پیشرفت روز افزون دانشجویان گرامی را از خداوند متعال خواستاریم.

شاد و پیروز باشید.

مؤلفان

فصل اول

کلیات اسناد تجاری

هدف کلی

در این فصل کلیاتی راجع به اسناد تجاری و نحوه ارائه و استفاده از آن در معاملات تجاری عنوان می‌شود.

هدف‌های یادگیری

- با مطالعه این فصل شما می‌توانید:
۱. با کلیاتی راجع به اسناد تجاری آشنا شوید.
 ۲. تعریف سند را دانسته و مفهوم سند تجاری را بشناسید.
 ۳. خصوصیات و ویژگی‌های اسناد تجاری را بشناسید.
 ۴. با قابلیت انتقال اسناد تجاری آشنا شوید.
 ۵. به مفهوم اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات در مقابل دارنده سند تجاری و استثنائات آن پی ببرید.

مقدمه

از دیرباز همه انسان‌ها با مبادله پایاپای، احتیاجات خود را برآورده می‌ساختند و بعدها کم‌کم پرداخت وجه نقد رواج یافت. سپس آن‌ها با تغییر رویه تجاری، به اسناد و نوشتجات کاغذی روی آوردند تا روابط تجاری خود را به نحو مطلوب‌تری گسترش دهند. درواقع برای تسهیل نقل و انتقال کالاهای تجاری، اشخاص بر آن شدند تا اسنادی را به کار ببرند که در مکان‌های مختلف قابل استفاده بوده و منطبق با اصول و

قوانین اسناد تجاری مورد قبول در سطح جهان است. در ایران نیز قانون تجارت در سال‌های ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ تصویب و سپس در سال ۱۳۰۷ اصلاح شده و در آخر در سال ۱۳۱۱ هجری شمسی، با تصویب قانون تجارت دیگری، حقوق حاکم بر اسناد تجاری تدوین شد. ما نیز در این فصل بر آنیم که پس از بیان تعریفی از اسناد تجاری، دانشجویان را با مزایا و ویژگی‌ها و قابلیت‌های این اسناد آشنا سازیم.

۱-۱ مفهوم سند

به نظر یکی از نویسندگان سند در اصطلاح حقوقی وسیله‌ای است که به منظور اثبات عمل یا قرارداد و یا تعهدی به کار می‌رود (ریموند، ۱۹۷۶: ۱۴). مرحوم دکتر کاتوزیان نیز دو تعریف عام و خاص از سند ارائه کرده است. ایشان سند را در معنی عام، هر تکیه‌گاه و راهنمای مورد اعتمادی می‌داند که بتواند اعتقاد دیگران را به درستی ادعا جلب کند، خواه نوشته باشد یا گفته و اماره و اقرار و در معنای خاص آن را نوشته‌ای می‌داند که در مقام اثبات دعوا یا دفاع از آن، می‌تواند راه وصول به واقعیت باشد (کاتوزیان، ۱۳۸۷ ج: ۲۷۵) ماده ۱۲۸۴ قانون مدنی نیز سند را چنین تعریف می‌کند: «سند عبارت است از هر نوشته‌ای که در مقام اثبات دعوی یا دفاع قابل استناد باشد». بند ۲ ماده ۱۲۵۸ قانون مدنی که اسناد کتبی را در زمره دلایل اثبات دعوا آورده است نیز اشاره به همین معنای خاص دارد. البته برای اینکه سندی قابلیت استناد در دادگاه‌ها و مراجع رسمی را داشته باشد باید واجد ویژگی‌هایی باشد که در قوانین مقرر شده است.

ماده ۱۲۸۶ قانون مدنی سند را از نظر اعتبار بر دو نوع تقسیم کرده و مقرر می‌دارد: «سند بر دو نوع است: رسمی و عادی».

- **سند رسمی.** ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی در تعریف سند رسمی می‌گوید: «اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک و یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آن‌ها و برطبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند، رسمی است». به نظر یکی از نویسندگان، تعریف ذکر شده در این ماده که تنها به برخی از مصادیق سند رسمی اشاره کرده، ناقص بوده و تمامی اقسام سند رسمی را در بر نمی‌گیرد. به نظر این حقوقدان در تعریف سند رسمی باید گفت: «سندی است که نزد مأمور

رسمی و صالح با رعایت مقررات قانونی تنظیم می‌شود» (کاتوزیان، ۱۳۸۷ ج: ۲۹۰) بدیهی است سند رسمی در ایران باید به زبان فارسی تنظیم شود؛ زیرا اصل ۱۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مقرر می‌دارد: «زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد ولی استفاده از زبان‌های محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آن‌ها در مدارس در کنار زبان فارسی آزاد است».

• **سند عادی.** به نظر دکتر کاتوزیان، سند عادی «سندی است که بدون دخالت مأمور رسمی، به وسیله اشخاص عادی، تنظیم و امضا می‌شود». (کاتوزیان، ۱۳۸۷ ج: ۳۱۷) و ماده ۱۲۸۹ قانون مدنی در مورد سند عادی می‌گوید: (غیر از اسناد مذکور در ماده ۱۲۸۷، سایر اسناد، عادی است). بدیهی است سندی هم که مأمور رسمی خارج از صلاحیتش تنظیم می‌کند، سند عادی محسوب می‌شود.

نظر به اینکه نمی‌توان اسنادی مانند چک، سفته و برات را که خارج از شمول تعریف سند رسمی هستند، جزء اسناد رسمی محسوب کرد؛ بنابراین سند عادی تلقی می‌شوند. با این حال این اسناد دارای مزیت‌هایی می‌باشند که آن‌ها را در بین اسناد رسمی و عادی قرار داده است، بدین جهت به آن‌ها سند تجاری گفته می‌شود. همچنین می‌توان گفت که دفاتر تجاری، قبض انبار، اوراق بهادار (مانند سهم، ورقه قرضه) هم جزء اسناد عادی محسوب می‌شوند (عرفانی، ۱۳۸۲: ۱۲؛ اسکینی، ۱۳۹۰: ۶).

۱-۲ مفهوم سند تجاری

قانون تجارت در هیچ جا به این اصطلاح اشاره نکرده ولی در تبصره ماده ۲۴۴ از «اوراق تجاری» نام برده است و در ماده ۳۰۷ هم به «تعهدات براتی» اشاره کرده است. در حقیقت، برخی از مصادیق سند تجاری عبارت‌اند از چک، سفته، برات، سند در وجه حامل، دفاتر تجاری، قبض انبار، اوراق بهادار (مانند سهم، ورقه قرضه) و بارنامه. ولی هریک از این اسناد، دارای ویژگی‌های خاص خود هستند. به عنوان مثال دفاتر تجاری قابل انتقال نیستند. اوراق بهادار هم قرض بلندمدت یک شرکت محسوب می‌شوند، قابل نقل و انتقال بوده و ارزش آن‌ها به پول رسمی در آن‌ها قید می‌شود، درحالی‌که اسنادی مانند چک، سفته، برات، قبض انبار و سند در وجه حامل (در مواردی که نقش سفته یا چک را ایفا می‌کند)، که اسناد براتی نیز گفته می‌شوند برخلاف اوراق بهادار، کوتاه‌مدت

بوده و به عنوان وسیله پرداخت، نقش پول را ایفا کرده و قبل از سررسید، قابل تنزیل هستند. ظهرنویس در اسناد براتی برخلاف اسناد قبلی، در مقابل دارنده مسئولیت تضامنی دارد. (ماده ۲۴۹) مبلغ این اسناد نیز برحسب معامله مربوطه متفاوت است، ولی مبلغ اوراق بهادار یکسان است (صقری، ۱۳۸۰: ۱۴). پس سند تجاری، وسیله و دلیل کتبی اثبات وجود طلب، حق یا دین یا تعهد است. سند رسمی مستلزم انجام تشریفات خاص و صرف هزینه و وقت است و صرف انتقال سند به دیگری، دلیل انتقال طلب نخواهد بود مگر آنکه قرارداد انتقال بین طلبکار قدیم و جدید تهیه و امضا شود. از طرف دیگر این قرارداد از نظر طلبکار زیاد اطمینان بخش نیست؛ زیرا بدهکار ممکن است به تهاثر یا به بطلان و فسخ و یا به عیوب رضا و سایر ایرادات و النهایه به پرداخت، استناد کند. بدین جهت حقوق تجارت به منظور تسهیل در گردش ثروت و رفع مشکلات انتقال طلب، سند براتی را به وجود آورده تا تأمین بیشتری به دارنده آن اعطا کند. این سند به آسانی و بدون هیچ تشریفاتی قابل انتقال بوده و بدین ترتیب اعتبارات به سهولت از یک نفر به دیگری منتقل می شود و تاجر می تواند به جای وجه نقد، چنانچه به کالا و یا انجام خدمت نیاز داشته باشد، از این سند استفاده کند و دریافت کننده سند مزبور نیز به نوبه خود می تواند اعتبار منعکس در سند مورد بحث را به آسانی به دیگری انتقال دهد و یا در صورت نیاز به پول نقد به بانک مراجعه و با تنزیل سند، وجه مورد نیاز خود را دریافت کند (عرفانی، (ب) ۱۳۸۲: ۱۷). قانون گذار ما در بند ۸ ماده ۲ قانون تجارت، معاملات برواتی را اعم از اینکه بین تاجر یا غیر تاجر باشد، تجارتي دانسته است. بدین جهت حقوق دانان صدور برات را ذاتاً عملی تجاری دانسته اند، اما مقنن در ماده ۳۱۸ این قانون، چک و سفته را در صورتی سند تجاری دانسته که با رعایت ماده ۵ از طرف تاجر یا برای امور تجاری صادر شده باشد. (صقری، ۱۳۸۰: ۱۹۰ و ۲۵۰) ولی در مورد سایر اسناد صادره توسط بازرگانان چنین تصریحی دیده نمی شود و می توان این اسناد را نیز براساس ماده ۵ قانون تجارت، در صورتی که از طرف تاجر صادر شود تجاری دانست مگر اینکه ثابت شود که معامله مربوط به امور تجاری نیست.

۳-۱ مزایا و ویژگی های اسناد براتی

قانون تجارت و بعضی از قوانین دیگر برای اسناد براتی، مزایا و ویژگی هایی را نسبت به سایر انواع اسناد در نظر گرفته اند که عبارت اند از:

- **وسیله انتقال وجوه.** بدین صورت که از طریق صدور آن‌ها می‌توان مبلغی را از یک حساب به حساب دیگر و یا از شخصی به شخص دیگر منتقل کرد.
این اسناد قابل نقل و انتقال هستند؛ بنابراین چنانچه سند براتی در وجه حامل باشد، مانند اسکناس بوده و با قبض و اقباض قابل انتقال است ولی اگر در وجه شخص معین صادر شده باشد، یا به حواله کرد او باشد، شخص مذکور می‌تواند با ظهرونیسی، آن را به دیگری واگذار کند (عبادی، ۱۳۸۴: ۲۲۷).
- **وسیله تحصیل اعتبار.** بدین معنا که چون غالب معاملات تجاری نسیه می‌باشند، بنابراین تجار و بازرگانان، بیشتر معاملات خود را از طریق صدور اسناد براتی مانند چک (باتوجه به پذیرش چک وعده‌دار در قانون چک)، سفته یا برات انجام می‌دهند. این اسناد که در بازار خرید و فروش می‌شوند، اگر پیش از تاریخ سررسید به پول تبدیل شوند، مبلغی از آن به‌عنوان تنزیل کسر می‌شود. در غیر این صورت، در سررسید، عین وجه آن اخذ می‌شود (عبادی، همان منبع: ۲۲۷).
معاملات تجاری در غالب موارد، بدون پرداخت وجه نقد و براساس اعتبار صورت می‌گیرد و وسیله تحصیل این اعتبارات، همان اسناد براتی هستند؛ بنابراین این اسناد در امر تجارت نقش عمده دارند (افتخاری، ۱۳۸۴: ۳۸).
- **صدور قرار تأمین خواسته و اخذ خسارت تأخیر تأدیه.** در مورد چک، سفته و برات، قانون‌گذار صدور قرار تأمین خواسته بدون تودیع خسارت احتمالی را پیش‌بینی کرده است. (بند ج ماده ۱۰۸ قانون آیین دادرسی مدنی و ماده ۲۹۲ قانون تجارت) و همچنین مطالبه خسارت تأخیر تأدیه هم در ماده ۳۰۴ قانون تجارت و قانون استفساریه تبصره الحاقی به ماده ۲ قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب ۷۶/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت مقرر شده است. همچنین سلب اختیار درخواست متقابل تأمین خسارت احتمالی از طرف خوانده، در ماده ۱۱۰ قانون آیین دادرسی مدنی پیش‌بینی شده و مقرر می‌دارد: «در دعاوی که مستند آن‌ها چک یا سفته یا برات باشد و همچنین در مورد دعاوی مستند به اسناد رسمی و دعاوی علیه متوقف (ورشکسته) خوانده نمی‌تواند برای تأمین خسارات احتمالی خود، تقاضای تأمین کند».
- **مسئولیت تضامنی امضاکنندگان.** تمام افرادی که سند براتی را به‌عنوان صادرکننده یا برات‌گیر یا ضامن یا ظهرونیس امضا کرده‌اند، به‌اتفاق به‌طور تضامنی، مسئولیت

پرداخت وجه آن را برعهده دارند؛ بنابراین در صورت عدم توانایی یا امتناع بدهکار، دارنده سند می‌تواند علیه کلیه کسانی که سند مذکور را امضا کرده‌اند یا هر کدام که مایل است، به استناد ماده ۲۴۹ قانون تجارت اقامه دعوا کند (عرفانی، (ب) ۱۳۸۲: ۱۸).

- **وسيلة تسهيل معامله و پرداخت.** اسناد تجارتي به جای پول رواج دارند. با به وجود آمدن شهرهای بزرگ و مشکلاتی که در عمل برای تأمین امنیت این شهرها به وجود آمده است، نقل و انتقال وجه نقد به مقدار زیاد، در معرض خطر دستبرد قرار دارد، به همین مناسبت استفاده از اسناد براتی یکی از مطمئن ترین وسیله‌های پرداخت و جابه‌جایی پول در داخل شهرها و یا بین شهرهاست. وجه این اسناد به رؤیت یا به وعده قابل کارسازی است. گفته شده که اسناد مورد بحث، به عنوان وسیله پرداخت، نقشی نظیر پول دارند، با این تفاوت که موجب اسقاط تعهد بدهکار نمی‌شوند. در واقع در حقوق ما، پرداخت از طریق برات، سفته و یا چک، بدهکار را بری‌الذمه نمی‌کند، درحالی‌که پرداخت به پول، باعث برائت ذمه متعهد می‌شود؛ بنابراین، هرگاه در معامله‌ای مثل بیع، از پول به عنوان وسیله پرداخت استفاده شود، تعهد متعهد (خریدار) که ناشی از معامله اصلی است، با تسلیم مبلغی پول ساقط می‌شود؛ اما اگر به جای پول، از اسناد تجاری مزبور استفاده شود، تا زمانی که وجه این اسناد به صورت تسلیم پول و یا واریز به حساب متعهد پرداخت نشود، تعهد متعهد (خریدار) همچنان باقی خواهد بود.^۱ (اسکینی، ۱۳۸۵: ۲۰۵) همچنین می‌توان گفت که صدور سند تجاری و تسلیم آن به دارنده، دلالت بر وجود دین مندرج در آن

۱. در نتیجه با قبول این نظر، اگر متعهد (خریدار)، ضامنی برای پرداخت در معامله اصلی معرفی کرده باشد، تا حصول شرایط بالا، ضمانت ضامن به قوت خود باقی می‌ماند. همچنین اگر معامله اصلی متضمن وثیقه یا رهن باشد، تا زمانی که به تعهد حاصل از آن عمل نشود، وثیقه یا رهن فک نمی‌شود. البته برخی از محاکم، صدور این اسناد را موجب تبدیل تعهد و سقوط تعهد پیشین دانسته‌اند که در این صورت نباید وثایق و تضمینات به دارنده منتقل گردد: (برای دیدن نمونه‌ای از این احکام رک به جنیدی و شریعتی نسب، ۹: ۱۳۹۲) از طرفی در حقوق فرانسه، تسلیم چک به منزله پرداخت نبوده و موجب تبدیل تعهد نیز نمی‌شود؛ در نتیجه، با تسلیم این سند تجاری، طلب سابق دارنده با تمام تضمین‌های آن باقی می‌ماند (اسکینی، ۲۰۴: ۱۳۸۵). ولی در حقوق ما که تبدیل تعهد با تردید مواجه است، در اینکه آیا وثایق سند به آخرین دارنده منتقل می‌شود یا نه؛ با توجه به سکوت قانون، تأمل وجود دارد. با این وصف به اعتقاد برخی از صاحب‌نظران، واگذاری سند تجاری نه موجب تبدیل تعهد است و نه پرداخت خود بدهی تلقی می‌شود بلکه وسیله پرداخت است (صقری، ۱۱۹: ۱۳۸۰).

دارد مگر اینکه خلاف آن ثابت شود. (مفهوم مخالف ماده ۱۷ قانون چک مصوب ۱۳۸۲).

- **دارای مرور زمان خاص.** ماده ۳۱۸ قانون تجارت مقرر داشته است که «دعای راجع به برات و فته طلب و چک که از طرف تجار یا برای امور تجاری صادر شده، پس از انقضای پنج سال از تاریخ صدور اعتراض‌نامه و یا آخرین تعقیب قضایی در محاکم مسموع نخواهد بود، مگر اینکه در ظرف این مدت، رسماً اقرار به دین واقع شده باشد که در این صورت، مبدأ مرور زمان از تاریخ اقرار محسوب است. در صورت عدم اعتراض، مدت مرور زمان از تاریخ انقضای مهلت اعتراض شروع می‌شود». البته تأخیر در اعتراض هم به منزله عدم اعتراض بوده و مشمول قسمت اخیر ماده مذکور است. منظور از تعقیب قضایی مندرج در این ماده، حالتی است که در آن، دخالت مقامات قضایی تقاضا می‌شود مانند تقاضای ورشکستگی یا قرار تأمین خواسته؛ بنابراین ارسال اظهارنامه رسمی که به مقامات قضایی ربطی ندارد قاطع مرور زمان نخواهد بود. (اسکینی، ۱۳۸۵: ۱۴۹) منظور از اقرار در این ماده هم اقرار صریح یا ضمنی است. به هر حال همان‌طوری که برخی از نویسندگان معتقدند شمول مرور زمان موضوع حکم این ماده جنبه شخصی دارد و بنابراین هیچ یک از مسئولان سند تجاری نمی‌تواند از مرور زمانی که به نفع مسئول دیگر سند برقرار شده، استفاده کند. مثلاً اگر به دلیل اقرار به دین از جانب صادرکننده، مرور زمان به ضرر او قطع شود، دارنده نمی‌تواند از این قطع مرور زمان به زیان متعهدان دیگر استفاده کند. (اسکینی، همان: ۱۵۰). قید مذکور در این ماده هم فقط ناظر بر سفته و چک است و مفهوم مخالف آن این است که در صورتی که سفته و چک توسط تاجر یا برای امور تجاری صادر نشده باشد مشمول ماده ۳۱۹ است. ماده ۳۱۹ قانون تجارت نیز مقرر داشته که اگر وجه اسناد مذکور را نتوان به واسطه حصول مرور زمان پنج‌ساله مطالبه کرد، دارنده سند می‌تواند تا حصول مرور زمان اموال منقول (۱۰ سال)، وجه آن سند را از کسی که به ضرر او استفاده بلاجهت کرده، مطالبه کند. مثل اینکه دارنده جدید به دارنده قبلی مبلغی داده و سند را تحصیل کرده باشد که در این صورت شخص اخیر را باید استفاده‌کننده بلاجهت دانست ولی اگر صادرکننده بدون دریافت عوضی، مبادرت به صدور سند و تحویل آن به دارنده کرده باشد، اقدام او استفاده بلاجهت تلقی نمی‌شود. تبصره این ماده نیز

حکم مذکور را شامل اسنادی هم که فاقد شرایط اساسی مقرر در قانون هستند، دانسته است. (منظور از دارنده در این مواد اعم از دارنده اصلی یا ظهرنویس یا شخص ثالث یا ضامنی است که از طریق پرداخت وجه سند، آن را تحصیل کرده است).

در قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مبحثی به مرور زمان اختصاص نیافته است. ولی قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ فصل ششم از باب اول کتاب دوم، مواد ۱۷۳ تا ۱۷۶ را به مرور زمان در مجازات‌های بازدارنده اختصاص داده است. شورای نگهبان نیز در اجرای اصل ۴ قانون اساسی، مرور زمان مقرر در مواد ۷۳۱ به بعد قانون آیین دادرسی قدیم را غیرشرعی اعلام کرده بود (نظریه شماره ۷۲۵۷ مورخ ۶۱/۱۱/۲۷) ولی این شورا در نظریه دیگری به شماره ۳۵۰۶ مورخه ۷۱/۵/۱۱، نظریه مذکور را مطلق ندانسته و شامل دعاوی اشخاصی که در قوانین کشورشان مرور زمان پذیرفته شده، ندانسته است؛ بنابراین به اعتقاد برخی از نویسندگان، مرور زمان اسناد تجاری تا زمانی که از طرف شورای نگهبان، صریحاً غیر شرعی اعلام نشده، باید معتبر تلقی شود. به نظر اینان نظریات شورای نگهبان منصرف از مرور زمان مقرر در قانون تجارت است. (اسکینی، ۱۳۸۵: ۱۵۲) با این حال برخی معتقدند که باتوجه به نظر شورای نگهبان، مقررات مربوط به مرور زمان در قانون تجارت، نسخ ضمنی شده‌اند (صقری، ۱۳۸۰: ۱۵۹).

- **سیستم تعارض قوانین.** در ماده ۳۰۵ قانون تجارت آمده است: «در مورد برواتی که در خارج ایران صادر شده، شرایط اساسی برات تابع قوانین مملکت صدور است. هر قسمت از سایر تعهدات براتی (تعهدات ناشی از ظهرنویسی، ضمانت، قبولی و غیره) نیز که در خارجه به وجود آمده، تابع قوانین مملکتی است که تعهد در آنجا وجود پیدا کرده است. معذالک اگر شرایط اساسی برات مطابق قانون ایران موجود و یا تعهدات براتی موافق قانون ایران صحیح باشد، کسانی که در ایران تعهداتی کرده‌اند حق استناد به این را ندارند که شرایط اساسی برات یا تعهدات براتی مقدم بر تعهد آن‌ها مطابق قوانین خارجی نیست.» به نظر می‌رسد که قاعده مندرج در این ماده، قاعده‌ای است امری که طرفین نمی‌توانند برخلاف آن توافق کنند. حکم مندرج در این ماده مشابه مواد ۹۶۸ و ۹۶۹ قانون مدنی است.
- ماده ۳۰۶ نیز مقرر می‌دارد که «اعتراض و به‌طور کلی هر اقدامی که برای حفظ

حقوق ناشیه از برات و استفاده از آن در خارجه باید به عمل آید، تابع قوانین مملکتی خواهد بود که آن اقدام باید در آنجا انجام شود.» منظور از اقدامات مندرج در این ماده، تشریفاتی است که دارنده باید برای مطالبه وجه برات از مسئولان آن، انجام دهد؛ مانند اعتراض نامه و ابلاغ آن یا مهلت اقامه دعوا یا تأمین خواسته که طبق قانون کشوری خواهد بود که این اقدامات قرار است در آنجا انجام شود. مثلاً چنانچه در قانون آن کشور نیازی به تنظیم اعتراض نامه نباشد یا مهلت تنظیم و ارسال اعتراض نامه یا اقامه دعوا متفاوت از ایران باشد، دارنده باید به همان صورت عمل کند. با این وصف ماده ۳۱۷ قانون تجارت، مقررات راجع به چک های صادره در ایران را در مورد چک هایی هم که در خارج صادر شده و باید در ایران پرداخت شود قابل اجرا دانسته است. ماده ۳۷ قانون متحدالشکل ژنو نیز در مورد براتی که در یک کشور صادر شده و باید در کشور دیگری پرداخت شود مقرر داشته که اگر تقویم محل پرداخت با تقویم محل صدور متفاوت باشد، روز پرداخت براساس تقویم محل تأدیه تعیین می شود. چنانچه سررسید برات به وعده از تاریخ صدور باشد، زمان صدور برات، روز مقارن تقویم محل صدور در تقویم محل تأدیه در نظر گرفته می شود و سررسید بر همان اساس تعیین می شود. مهلت ارائه برات به برات گیر نیز مطابق همین قواعد قابل محاسبه است، مگر اینکه در موارد فوق، شرط خلاف شده باشد.

• **امتیازات ویژه چک.** مقنن در قانون چک، تسهیلات و امتیازاتی را برای دارنده چک مقرر داشته که به شرح زیر است:

(الف) صدور چک بی محل، مسئولیت کیفری در بردارد و برای صادرکننده چک بی محل، مسئولیت کیفری پیش بینی شده است.^۱

(ب) در صورت صدور چک به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب، هردوی صاحب حساب و صادرکننده، مسئولیت تضامنی دارند. ماده ۲۳ قانون اصلاحی ۱۳۹۷ نیز صدور اجراییه برعلیه آنان، از سوی دادگاه را بنابه تقاضای دارنده پیش بینی کرده است.^۲

(ج) برای جلوگیری از صدور چک بی محل، تدابیر تأمینی لازم برقرار شده است از قبیل بستن حساب صادرکننده چک بی محل در بانک ها با شرایط مقرر قانونی.^۳

۱. مواد ۷ و ۱۰ قانون اصلاحی صدور چک مصوب ۸۲.

۲. ماده ۱۹ قانون اصلاحی صدور چک مصوب ۸۲.

۳. ماده ۲۱ قانون اصلاحی صدور چک مصوب ۸۲.

ه) چک در حکم سند لازم الاجراست؛ بنابراین اگر دعوای کیفری طرح نشود یا قابل طرح نباشد، بدون طرح دعوای مدنی و صدور حکم، از طریق دواير اجرای سازمان ثبت اسناد و املاک، قابل صدور اجراییه است.^۱

د) رسیدگی به کلیه شکایات و دعوای جزایی و حقوقی مربوط به چک در دادسرا و دادگاه تا خاتمه دادرسی، فوری و خارج از نوبت به عمل خواهد آمد (ماده ۱۶ قانون اصلاح قانون صدور چک مصوب ۸۲). البته این امر به معنی رسیدگی بدون دعوت از طرفین نیست بلکه به معنی تعیین وقت دادرسی زودتر از مواعد عادی دادگاه است.

۱-۴ اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات در اسناد براتی (وصف تجریدی)

«قابلیت انتقال حقوق مالی» همواره متضمن یک شرط بدیهی با عنوان «وجود حق» است، به عبارت دیگر، حقی را که نیست، نمی توان به دیگری منتقل کرد، هرچند که دو طرف آن را اراده کرده باشند (کاتوزیان، ۱۳۷۰: ۱۰۹، کاتوزیان، ۱۳۶۹: ۳۱۸، شاهین، ۱۳۷۰: ۲۷، ستوده تهرانی، ۱۳۸۳: ۱۳، کاویانی، ۱۳۷۷: ۱). در حقوق مدنی، اعم از سیستم های حقوق نوشته شده و یا نظام «کامن لا» طبق یک قاعده عمومی در قراردادهای در تمامی موارد انتقال حقوق، انتقال گیرنده نمی تواند بیش از حقوقی که انتقال دهنده داشته، حقوقی را دارا شود. این قاعده که در قوانین به صراحت ذکر نشده، بر پایه این فکر منطقی استوار است که هیچ کس نمی تواند حقوقی را که به وی تعلق ندارد، انتقال دهد و به عبارت دیگر کسی که مالک چیزی نیست، نمی تواند آن را به دیگری انتقال دهد. (ریپرت، ۲۰۱۱: ۱۵۴ به نقل از نصیری، ۱۳۸۸: ۶۴۰). حقوق مدنی ایران به طور کلی متکی بر ایده حمایت از مالک بوده و حسن نیت و اعتماد به ظاهر، در اصل اثری در تملک ندارد.

اما در مورد اسناد براتی، این قاعده دچار دگرگونی شده است. اسناد براتی جانشین پول (یا اسناد تجاری به مفهوم خاص) معرف حق دینی حال یا با وعده کوتاه مدت است که موضوع آن، مقدار معینی پول است که چک، سفته و برات از مصادیق بارز آن به شمار می آید. بازرگانان و اقتصاددانان همواره علاقه مندند که اسناد مذکور بتواند در رونق

۱. ماده ۲ قانون صدور چک مصوب ۱۳۸۲.

معاملات اعتباری و نقل و انتقال آسان و امن ثروت، نقش مهمی را ایفا کند (اخلاقی، ۱۳۷۶: ۵۵ به بعد، ریپرو روبلو^۱، ۱۹۹۰: ۱۱۱ به بعد). از این رو، در جریان تحول قواعد حاکم بر اسناد براتی، بخشی از خواص پول به این اسناد سرایت کرده است: از جمله اینکه پذیرنده این اسناد باید اطمینان داشته باشد که عدم صحت نقل و انتقالات پیشین سند (انتقال طلب) در حقوق وی تأثیری نخواهد داشت، زیرا در غیر این صورت، انتقالات متعدد سند تجاری به تضعیف و تزلزل بیشتر موقعیت دارنده آن منجر می‌شود.

ارزش پول، قائم به خود و قدرت حاکم است و این قابلیت را دارد که هر آن می‌تواند با هر کالایی مبادله شود و دارنده آن از اعتماد و اطمینان کامل برخوردار است؛ اما اسناد براتی که نقش پول را به عهده دارد، این درجه از اعتماد و اطمینان را فاقد است؛ بنابراین دارنده سند براتی که در سررسید برای مطالبه وجه آن مراجعه می‌کند، ممکن است از طرف مدیون با ایراد فسخ معامله یا پرداخت وجه مواجه شود، حال آنکه پول در گردش، دارنده را با هیچ‌گونه ایراد و اعتراضی مواجه نمی‌کند؛ بنابراین به‌منظور اینکه این اسناد بتواند هر چه بیشتر جانشین پول شده و دارنده، مطمئن شود که در سررسید، هیچ مانعی بر سر راه نقد شدن سند وجود نخواهد داشت، در قوانین کشورهای مختلف، تضمیناتی از قبیل قاعده غیرقابل استناد بودن ایرادات و اصل استقلال امضاها اتخاذ شده است تا وجه سند بدون هیچ‌گونه ایراد و اعتراضی به دارنده پرداخت شود.

قاعده «غیرقابل استناد بودن ایرادات»، قاعده‌ای است خلاف قواعد عمومی حاکم بر قراردادهای مدنی، با این مضمون که متعهد سند (مدیون) نمی‌تواند در برابر دارنده آن دفاعی کند که ناظر به روابط او و ظهرنویسان پیشین با صادرکننده باشد. برای مثال، اگر ادعا شود که وجه برات مورد مطالبه به سببی به یکی از ظهرنویسان پرداخت شده است، این ادعا در برابر دارنده کنونی سند پذیرفته نیست و حقوق کسی را که از راه مشروع و با حسن نیت بر آن دست‌یافته است، ضایع نمی‌کند (نصیری، ۱۳۸۸: ۶۴۵). به عبارت دیگر، اسناد تجاری به‌خودی‌خود، معرف طلب دارنده آن است و روابط حقوقی که ممکن است بین امضاکنندگان و ظهرنویسان موجود باشد و ادعاهای هر یک از آن‌ها بر دیگری، درباره معامله‌ای که به صدور این سند تجاری منجر شده است، در حقوق دارنده سند مذکور تأثیری ندارد. (اخلاقی، ۱۳۷۶: ۲۸).

حکمت اصلی این قاعده، ایجاد اعتماد نسبت به اعتبار اسناد است. اگر بنا باشد

که متعهد سند بتواند به تمام ایرادهای ناشی از روابط خود با دست‌های پیشین در برابر دارنده کنونی استناد کند، دیگر هیچ اطمینانی به وصول دین باقی نمی‌ماند و بازرگانان می‌کوشند تا از پذیرفتن این‌گونه اسناد متزلزل خودداری کنند و جامعه از مزایای گردش این اسناد محروم می‌ماند. (کاتوزیان. ۱۳۸۷: ۱۰۷؛ شاهین، ۱۳۷۰: ۲؛ میشل ژانتین^۱، ۱۹۹۵: ۱۸۳؛ ریپرو و روبلو، ۱۹۹۰: ۱۷۴)؛ بنابراین نباید ایرادات مربوط به تبدیل تعهد و سایر اسباب سقوط تعهد مذکور در قانون مدنی نیز که از سوی متعهد مطرح می‌شود، قابل استماع بوده و پذیرفته شود؛ زیرا تعهد براتی مستقل از تعهد اصلی متعهد است و وی نمی‌تواند در برابر دارنده، انجام نشدن تعهدات ناشی از رابطه اصلی را برای رفع مسئولیت ناشی از امضای سند براتی مطرح کند. البته منظور از این قاعده این است که ایرادات ذکر شده فقط در مقابل دارنده غیرمستقیم پذیرفته نیست و گرنه پذیرش آن‌ها در مقابل دارنده مستقیم خالی از اشکال است.

با این وصف باید بر آن بود که برات گیر، به رغم قبول برات می‌تواند در مقابل دارنده و در صورت وجود شرایط قانونی، به تهاثر دین ناشی از برات و طلب خود از دارنده متوسل شده و از پرداخت خودداری کند.

همچنین است حالتی که برات بدون محل، از سوی برات گیر قبول شده و صادرکننده پس از پرداخت وجه آن به دارنده، دوباره دارنده برات می‌شود. در این صورت، عدم وجود محل نزد برات گیر، می‌تواند در مقابل صادرکننده مطرح شود و نمی‌توان به صرف قبولی برات از سوی برات گیر، صادرکننده را محق به مطالبه طلب ناشی از برات کرد و برات گیر را مجبور کرد که برای استرداد آنچه داده، اقامه دعوا کند (نوری، ۱۳۸۹: ۳؛ اسکینی، ۱۳۸۵: ۱۰۰).

البته اگر غیر از صادرکننده، شخص دیگری دارنده سند باشد، ایراد برات گیر به روابط شخصی خود با برات کش، در مقابل دارنده، به شرط داشتن حسن نیت وی، پذیرفته نیست و باید مبلغ را بپردازد.

- قانون تجارت ایران که از قانون تجارت ۱۸۰۷ فرانسه اقتباس شده است، نسبت به این موضوع ساکت است. به این دلیل که «اصل غیرقابل استناد بودن ایرادات» بعدها، یعنی در سال ۱۹۳۵ میلادی و زمان اصلاح قانون تجارت فرانسه و پیوستن این کشور به